

PARKVILLA

NET ECHT

REALISTISCH TEKENEN

Parkvilla
Park Rijnstroom

Cornelis Geellaan 2
Alphen aan den Rijn

Telefoon 0172 - 49 37 37
educatie@parkvilla.nl | www.parkvilla.nl

Park
villa

Lesbrief Net echt!

Leerdoelen:

- De leerlingen leren over diverse beeldaspecten zoals compositie, vormen, licht-donker.
- De leerlingen leren werken met verschillende materialen en technieken.
- De leerlingen leren kijken vanuit verschillende standpunten.
- De leerlingen leren reflecteren op hun eigen werk en dat van anderen.

Les 1 Basisvormen en arceren

(gegeven door de leerkracht, ter voorbereiding op de gastles)

Duur 60 minuten

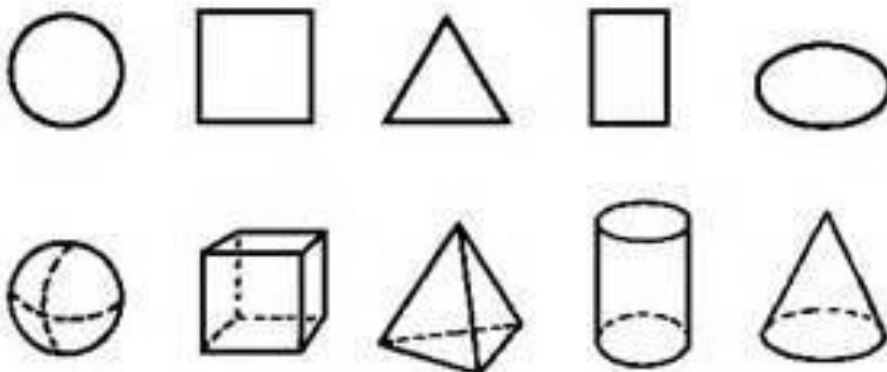
Benodigheden/voorbereiding:

- Potloden (liefst verschillende hardheden, HB, 2B etc)
- A4 of A3 tekenpapier
- Gummen
- Puntenslijper

De basisvormen vormen de basis van alle tekeningen. Het is soms even zoeken, maar alles om ons heen is opgebouwd uit basisvormen. De basisvormen zorgen ervoor dat je ingewikkelde voorwerpen eenvoudiger kunt zien. Zoek in alles wat je wilt tekenen, eerst de basisvormen. Soms betekent dit dat je erg goed naar het onderwerp moet kijken, voordat je het kunt tekenen. Kijk alleen naar de vorm en vergeet alle moeilijke details. Pas als je de basisvorm hebt gevonden en getekend, kan je aan de details beginnen. Met behulp van de basisvormen is het een stuk gemakkelijker om voorwerpen te tekenen. Ook is het makkelijker om alles in de juiste proporties te tekenen.

Basisvormen tekenen

De basis van tekenen vormen twee soorten basisvormen, namelijk 2D basisvormen en 3D basisvormen. Hiermee kan je eigenlijk alles tekenen wat je maar wilt.

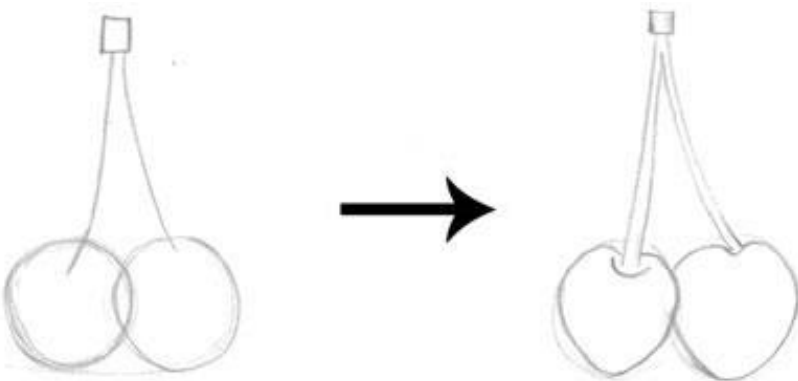
De bovenste rij figuren noemen we wel platte of vlakke basisvormen. Dit wordt ook wel tweedimensionaal of 2D genoemd. De 2D-vormen zijn cirkel, vierkant, driehoek, rechthoek en het ovaal. De onderste rij figuren zijn ruimtelijke vormen. Ook wel driedimensionaal of 3D genoemd. Voorbeelden hiervan zijn de bol, kubus, piramide, cilinder en kegel. Laat de leerlingen enkele voorwerpen zien waarvan ze de basisvormen kunnen benoemen. Denk aan een potlood, fles, knuffeldier etc.

Bijvoorbeeld een potlood

Een potlood bestaat uit twee rechthoeken aan elkaar. De kleinste rechthoek is het gummetje. De punt van het potlood heeft de vorm van een driehoek. Als je alle 3 de vormen combineert, krijg je een potlood.

Ander voorbeeld: kersen

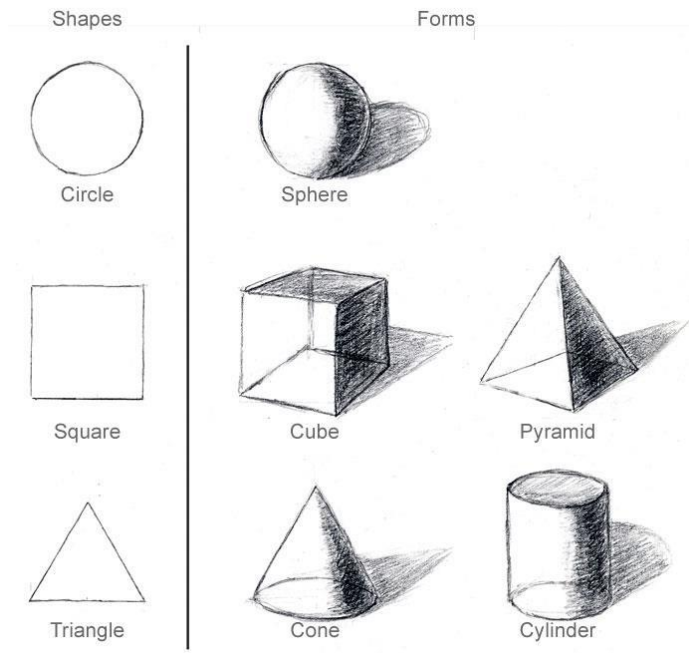
De kersen zelf bestaan uit cirkels. De steeltjes zijn langwerpige, gebogen rechthoeken. Op internet staan vele voorbeelden als je zoekt op tekenen en basisvormen.

Opdracht:

Kies een of twee voorwerpen, bekijk ze goed en teken ze dan na. Schets eerst de basisvormen en daarna pas de details. De schetslijntjes kun je daarna uitgummen. Bewaar de tekening om straks arceringen in aan te brengen.

Arceren

Om je tekening realistischer te maken, ga je kijken naar licht en donker. Waar valt het licht op en waar is er schaduw. Deze schaduwen maak je door te arceren. Zo krijgt je platte tekening ineens volume en diepte.

Video: [leren arceren](https://youtu.be/RRcvng2zvWM?feature=shared) (<https://youtu.be/RRcvng2zvWM?feature=shared>)

Bekijk met de leerlingen de video van het Rijksmuseum waarin uitgelegd wordt hoe je kan arceren. In de video wordt uitgelegd hoe je met potlood van licht naar donker en andersom tekent maar ook hoe arceringen werken en welke verschillende manieren je hebt.

Geef de leerlingen vooraf aan het bekijken van de video een tekenvel en een potlood en laat ze tegelijk meedoen. Ze tekenen vooraf twee verticale vlakken. Eronder tekenen ze een groot vierkant dat ze verdelen in 8-12 vakken.

Laat de leerlingen verschillende manieren van arceren oefenen. Kruislings om het vlak donkerder te maken, horizontale streepjes, verticale streepjes, dikke lijnen, dunne lijnen, harder en zachter drukken etc. Laat ze eventueel ook oefenen met verschillende hardheden van de potloden zodat ze zien wat het effect is van harde potloden (scherpe, dunne lijnen) en zachte potloden (lijnen zijn dikker en versmelten bijna).

Arceren is dus een manier om schaduwen aan te brengen en zo een realistischere tekening te krijgen. Hoe meer lijnen over elkaar gezet worden, hoe donkerder het wordt.

Bekijk de volgende video:

[richtingen arceren](https://youtu.be/q1e6AM_nIOQ?feature=shared) (https://youtu.be/q1e6AM_nIOQ?feature=shared) vanaf minuut 3:06 tot ca 8:10

Deze video laat zien dat de richting van je streepjes ook meewerken aan het realistisch weergeven van je voorwerp.

Laat de leerlingen hun tekening uit de eerste opdracht pakken en nu met arceringen proberen om hun tekening nog realistischer te maken.

Tot slot, bekijk en bespreek samen de gemaakte tekeningen.

Veel succes!

Les 2 Licht en donker **(gegeven door de vakdocent bij Parkvilla)**

We beginnen met het goed leren kijken naar voorwerpen om ons heen waarbij we letten op hoe het licht valt. Aan welke kant is het voorwerp licht en waar is het juist donkerder? Daarna maken we een tekening van een voorwerp die je uitkiest uit de spullen die bij Parkvilla te vinden zijn. Door goed te kijken, de juiste verhoudingen te tekenen en te letten op licht en donker maak je zo een realistische tekening.

Waar schijnt het zonnetje?

Realistisch tekenen is vooral een kwestie van licht en donker. Vandaar dat we beginnen met de quiz: 'Waar schijnt het zonnetje?'

We bekijken een aantal kunstwerken en kijken goed naar waar het licht vandaan komt en hoe je dat kan zien. Zo leer je goed kijken.

Iedere leerling gaat een voorwerp zoeken in het lokaal om na te tekenen. Dit kan van alles zijn. Leerlingen kunnen in kleine groepjes ook hetzelfde voorwerp na tekenen. Ze zitten er omheen waardoor ze het voorwerp van verschillende hoeken bekijken en waardoor iedere leerling dus een andere tekening ervan zal maken.

Eerst gaan ze goed kijken waar het licht vandaan komt en waar het voorwerp dus lichter en donkerder is.

Eerst licht schetsen om het voorwerp op papier te krijgen. Daarna met arceren de donkere kanten van het voorwerp tekenen. Hoe donkerder de schaduw, hoe dichter de lijntjes van de arcering bij elkaar staan.

De laatste 10/15 minuten gaan we alle tekeningen bekijken en bespreken.

Les 3 Compositie en negatief tekenen (afsluiting door de leerkracht)

Leerdoelen:

- De leerlingen leren over diverse beeldaspecten zoals compositie, vormen, licht-donker.
- De leerlingen leren vanuit een andere invalshoek te tekenen, in plaats van de vorm als start, het licht als startpunt te gebruiken.
- De leerlingen leren werken met verschillende materialen en technieken.
- De leerlingen leren kijken vanuit verschillende standpunten.
- De leerlingen leren reflecteren op hun eigen werk en dat van anderen.

Duur 60 minuten

Benodigheden/voorbereiding:

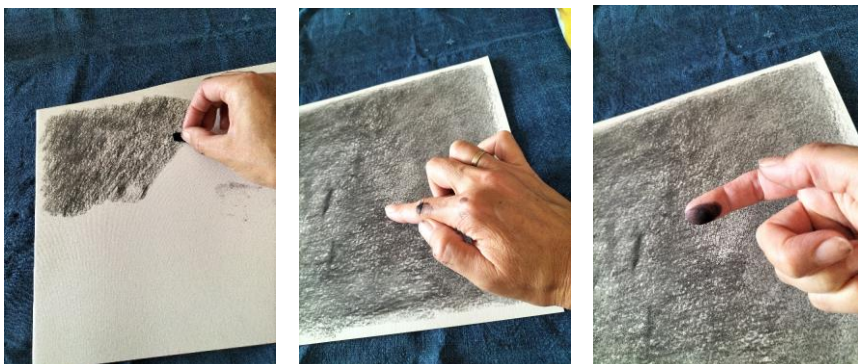
- Houtskool en/of soft pastels (wel in de donkere kleuren en geen olie pastels)
- A4 tekenpapier, niet te dun (vanaf 160 gr.)
- Gummen/kneedgummen
- Voorwerpen naar keuze om na te tekenen
- Fixatief spray, of haarlak

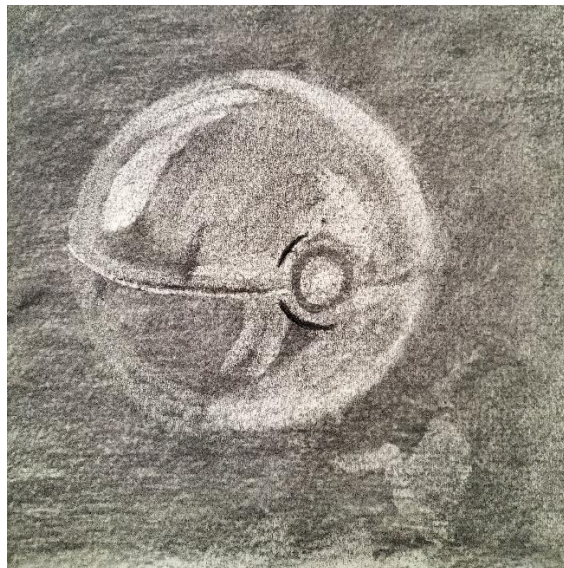
Let op, het kan handig zijn om tijdig voor deze les de leerlingen te laten weten dat je bij deze les waarschijnlijk vies gaat worden, niet je mooiste witte kleding aan te trekken. Daarnaast gaan we werken met licht en schaduw, afhankelijk van het lokaal kan het fijn zijn om bijvoorbeeld de verlichting half of helemaal uit te schakelen, dan komt het licht van één kant en dat maakt het beter zichtbaar.

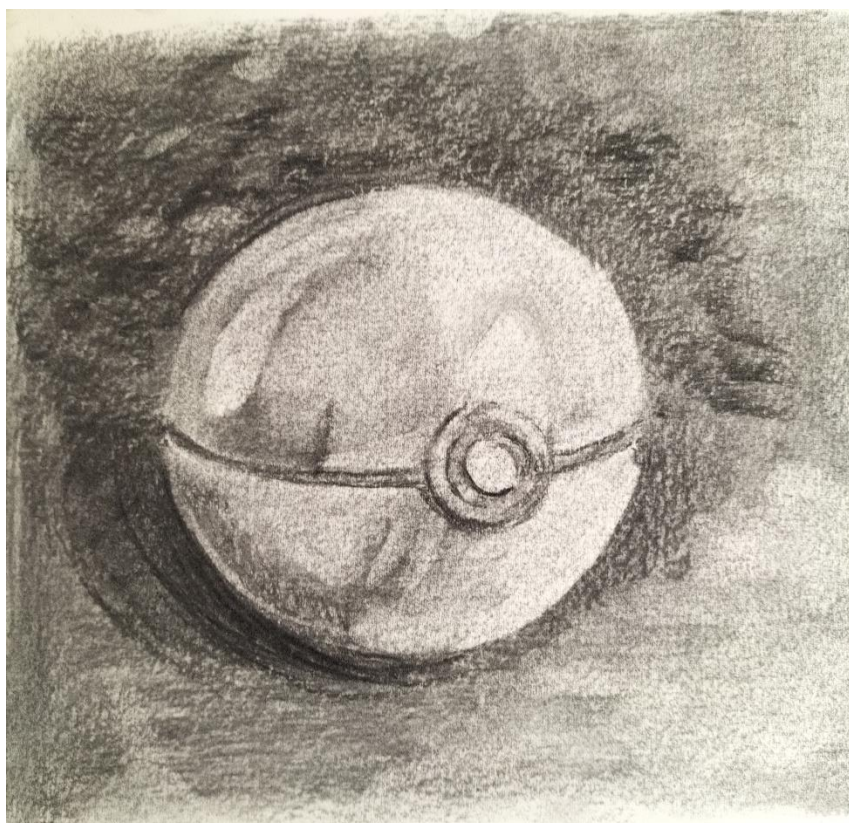
Begin de les met herhalen van de leerpunten in de vorige twee lessen, met de nadruk op basisvormen en op licht en donker. Het werkt goed om hier vooral ook vragen over te stellen en zo hierover een klassengesprek te hebben.

Dan een eerste oefening, in deze les mogen de leerlingen samen werken in groepjes (wel elk aan een eigen tekening), dit kan je bepalen door de klasindeling, naar eigen inzicht. Per groepje word één voorwerp gekozen, bij voorkeur niet te complex van vorm, een blokje is al prima.

De leerlingen kleuren hun hele papier in. Vervolgens moeten de leerlingen goed gaan kijken, waar het voorwerp licht is en waar donker. Als dit goed duidelijk is dan kunnen de leerlingen met gum het licht gaan "tekenen". Het is gemakkelijk om "foutjes bij te werken, er mag gewoon weer houtskool worden toegevoegd waar nodig. Handige tips zijn om regelmatig met afstand naar hun tekening te kijken en door je wimpers naar het voorwerp kijken helpt om beter te kunnen zien waar de lichte delen zijn.

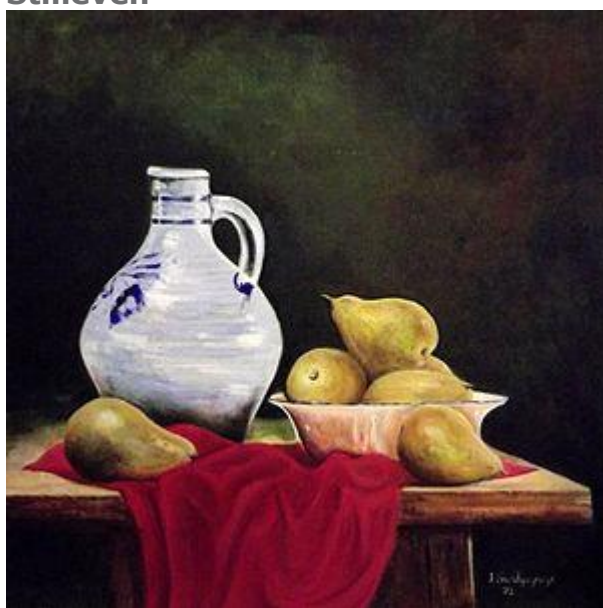

Na deze oefening komen er twee begrippen bij, de volgende oefening is namelijk een stilleven in dezelfde techniek te tekenen en hiervoor met je groepje een compositie te maken (ieder kan daarbij een voorwerp kiezen en samen bepaal je wat waar komt.). Geef daarvoor uitleg over wat een stilleven is en wat een compositie is en stel vooral weer vragen, weten jullie voorbeelden van stillevens, van composities, wat maakt een compositie leuk of spannend, wat vind je van dit voorbeeld:

Stilleven

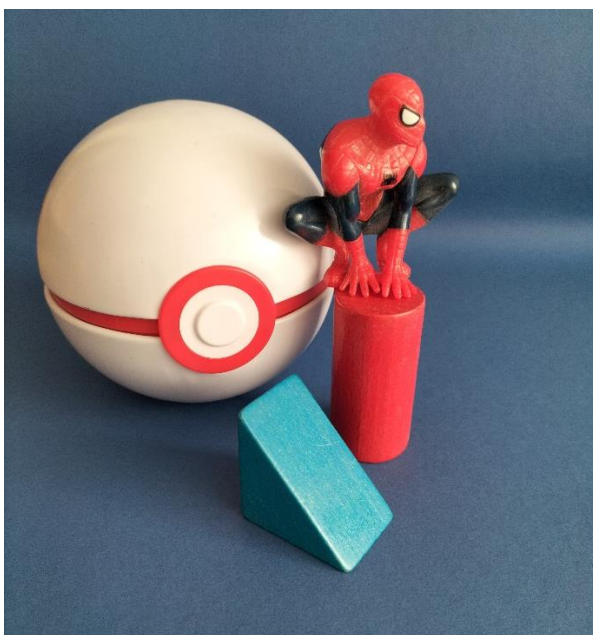

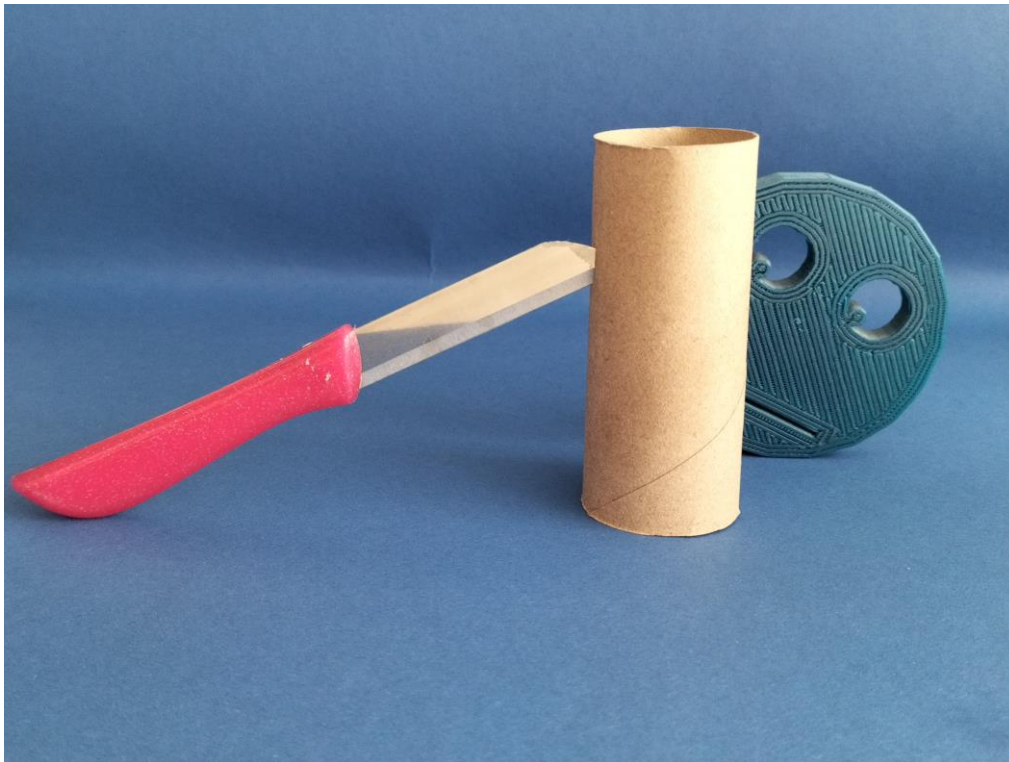
Stilleven met peren en kruik-Jules Grandgagnage, 1993, olieverf op hout, 60x60.

Een **stilleven** is een schilderij, tekening of foto waarbij de kunstenaar een aantal onbeweeglijke voorwerpen opstelt en die als model gebruikt voor zijn werk. Vandaar de naam "stil-leven": alle voorwerpen die de kunstenaar afbeeldt zijn stil, ze bewegen niet. Bij een stilleven gaat het meestal om de afbeelding van levenloze dingen en alledaagse voorwerpen. Bijvoorbeeld: glazen, boeken, vazen, sieraden, munten, schelpen, pijpen, enzovoort. Dat hoeft echter niet altijd het geval te zijn. Op sommige schilderijen in dit genre staan bijvoorbeeld bloemen, of een vlinder, of een kevertje. Voor hij begint zal de kunstschilder of fotograaf een aantal voorwerpen zorgvuldig bij elkaar zetten. Met andere woorden: hij maakt een "compositie" die de toeschouwer zal boeien. Op het schilderij hierboven zie je bijvoorbeeld hoe de schilder binnen een vierkant kader een driehoek-compositie heeft gemaakt. De 'punt' van de driehoek is de bovenkant van de kruik. De voorwerpen worden ook niet netjes naast elkaar geplaatst. Dat zou saai zijn. Sommige voorwerpen 'overlappen' elkaar, het ene staat of ligt voor het andere. Behalve compositie zijn voor het maken van een goed stilleven vorm, kleur en lichtinval belangrijk. Het voorbeeld hierboven is echt een klassiek stilleven met een klassieke compositie, op deze manier worden al eeuwen stillevens getekend en geschilderd. Daar is niks mis mee, maar het kan en mag ook anders! Het leuke van kunst maken is dat jij de baas bent in jouw kunstwerk en mag beslissen over alles. Welke voorwerpen je kiest en hoe je die plaatst, maakt veel verschil. Je kan zo bijvoorbeeld een verhaal vertellen met jouw kunstwerk.

Wat voorbeelden:

Laat de leerlingen met hun groepje een compositie neerzetten door elk een eigen voorwerp toe te voegen en daarna met dezelfde techniek deze natekenen (ieder een eigen tekening) , dus eerst het blad volkleuren en daarna met gum gaan tekenen, ook hier weer regelmatig met afstand kijken, goed kijken naar het licht.

Als de leerlingen klaar zijn kunnen de tekeningen met fixatief spray (of haarlak, dat werkt ook prima) worden ingespoten om te zorgen dat ze minder afgeven. De les wordt afgesloten door elkaars werk te bekijken en te bespreken wat opvalt, wat was moeilijk, wat is goed gelukt etc.

Colofon

Deze Les is ontwikkeld door Els
van Egdom voor Parkvilla

REALISTISCH TEKENEN